

Bài 26: **Một số vấn đề chung về hoa và cây cảnh**

I. Vai trò, giá trị kinh tế của hoa, cây cảnh:

- Hoa là món ăn tinh thần của cuộc sống hiện đại, tham gia vào lễ tiệc như cưới xin, mừng thọ, sinh nhật ...
- Để đáp ứng nhu cầu của cuộc sống ngày nay chúng ta đã hình thành nhiều vùng chuyên canh sản xuất hoa, cây cảnh có giá trị kinh tế cao, gìn giữ được nhiều giống cây cảnh và giống hoa quý.
- Hoa, cây cảnh cũng là mặt hàng xuất khẩu đem lại giá trị kinh tế cao cho nhiều quốc gia
- Nước ta là nước nằm trong khu vực khí hậu nhiệt đới gió mùa ẩm có nhiều giống thực vật quý trong đó có các loài hoa như: bạc hà, cẩm chướng, trà phấn, địa lan, phong lan, hoa hồng, hoa cúc ... Là điều kiện thuận lợi cho việc phát triển ngành trồng hoa.

II. Phân loại hoa, cây cảnh

* Căn cứ vào thời gian sống phân chia thành hai loại như là: hoa thời vụ và hoa lưu niên. Nếu căn cứ đặc điểm cấu tạo của thân cây: cây thân thảo, cây thân gỗ bụi, thân leo, cây sống dưới nước, cây thân mềm.

* Với cây cảnh người ta phân làm 3 loại: cây cảnh tự nhiên, cây dáng, cây thể.

- Cây cảnh tự nhiên là cây có sẵn trong tự nhiên
- Cây dáng: là một loại cây mà người ta chỉ chú ý dáng vẻ của nó. Người trồng và người chơi tạo dáng cho cây theo sở thích hay thể hiện một ý tưởng nào đó.
- Cây thể: Là loại cây đặc biệt, có một số đặc điểm sau:
 - + Cây thể là loại cây cổ thụ, lên nhưng phải duy trì tư lệ cân đối giữa các bộ phận của cây (rễ, thân, cành)
 - + Cây thể do bàn tay người tài hoa tạo nhiều thể, theo nhiều trường phái, người chơi phải hiểu các đặc điểm sinh lý, sinh thái của cây
 - + Người chơi phải có óc thẩm mỹ, thể hiện tâm hồn và tình cảm của người chơi.
 - + Cây thể trong chậu còn được gọi là Bon sai.

Bài 27 **Kĩ thuật trồng một số cây hoa phổ biến**

I. Cây hoa hồng

1. Đặc điểm và yêu cầu ngoại cảnh của cây hoa hồng

a) Đặc điểm

- Tên khoa học là Rosa Sp , thuộc họ Hoa hồng
- Hoa hồng xuất xứ từ vùng nhiệt đới và , nhiệt đới

- Hiện nay Việt Nam có một số giống : hồng cỏ hoa, hồng cứng, hồng bạch, hồng nhung, hồng Đà Lạt.

b) Yêu cầu ngoại cảnh

- Nhiệt độ thích hợp cho hoa hồng 18 – 25⁰C
- Độ ẩm không khí phù hợp 80 – 85%, độ ẩm đất 60 – 70%
- Lượng mưa trung bình hằng năm 1000 – 2000mm, hoa hồng ưa ánh sáng.

2. Kỹ thuật trồng

a) Chuẩn bị đất trồng

- Chọn nơi đất bằng phẳng, tơi xốp, đất thịt nhẹ là tốt nhất, pH 5,5 – 6,5
- Làm đất kỹ, lên luống rộng 1,2m. Bón lót trước khi lên luống: 20 – 30 tên phân chuồng; 400kg supe lân; 500kg vôi cho 1 ha
- Đất trồng luôn được giữ ẩm, không -ít

b) Chuẩn bị giống

Chuẩn bị giống bằng cách giâm, chiết, ghép

- Giâm cành: chọn cành bánh tẻ, dài 20 – 25cm vào mùa thu (tháng 10), mùa xuân (tháng 2, 3). Dùng chất điều hoà sinh trưởng NAA nồng độ 1000 – 2000ppm
- Ghép: dùng cây tầm xuân làm gốc có thể ghép mắt chữ T, cửa sổ, ghép đoạn cành

c) Trồng và chăm sóc

- Thời vụ trồng vụ xuân, thu (Miền bắc), sau mùa mưa (Miền Nam)
- Khoảng cách trồng 40 x 50cm, 30 x 40cm, chú ý cắt tia lá vàng, già. Sau 15 ngày xới xáo bón lót, tia bỏ cành tăm, cành to, bón phân hoai mục quanh gốc
- Thu hoạch khi hoa vừa hé nõ
- Phòng trị một số loại nấm dùng đồng sunfat 1 - 2⁰/₀₀ hoặc Zinep Simel 1 – 3 ⁰/₀₀

II. Cây hoa cúc

1. Đặc điểm và yêu cầu ngoại cảnh của cây hoa cúc

- Hoa cúc nguồn gốc từ Trung Quốc, Nhật Bản, Việt Nam
- Hoa cúc dáng đẹp, thơm dịu, đặc biệt không rụng cánh
- Hoa cúc có nhiều giống, màu sắc, kích thước, khi phân hoá mầm cần điều kiện chiếu sáng ngày ngắn, độ ẩm thấp, một số nở về mùa hè ở Đà Lạt

2. Kỹ thuật trồng, chăm sóc

a) Chuẩn bị đất trồng cây hoa cúc

Cúc ưa đất tốt, ẩm, nhiều mùn, không óng nước pH 6,8 – 7

b) Chuẩn bị cây giống

- Giâm ngọn: Trời mát, chọn ngọn để giâm, cành giâm dài 7 – 10cm, có 3 – 4 đốt, khoảng cách 2 x 2cm. Cúc chịu rét giâm vào tháng 7 – 8 trồng tháng 10, cây kém chịu rét trồng sớm vào tháng 6 – 7
- Giâm mầm non, chồi: Sau khi thu hoạch hoa từ cây mọc lên chồi non cắt chồi giâm thành cây giống

c) Chăm sóc

- Tia ngọn đảm bảo cây cúc phát triển nhiều nhánh. Mỗi cành để từ 2 – 3 nhánh. Sau mỗi lần bấm ngọn thì bón thúc, hạn chế xới đất tránh gây đứt rễ
- Khi cây cúc cao 25 – 30cm dùng cọc cắm chống đổ
- Cúc dễ bị rệp, nấm rỉ sắt dùng thuốc zinep, Basudin

III. Cây hoa đồng tiền

1. Đặc điểm và yêu cầu ngoại cảnh của cây hoa đồng tiền

a) Đặc điểm

- Hoa đồng tiền có nguồn gốc châu Phi, chịu nóng tốt
- Cây hoa đồng tiền có 2 giống: đơn và kép
- Hoa đồng tiền đẻ khoẻ, nhánh nhiều, rễ ăn sâu

b) Yêu cầu ngoại cảnh

Cây hoa đồng tiền chịu rét khoẻ, pH trung bình, kém chịu nước, ẩm, chịu phân bón cao, không ưa nước đọng

2. Kỹ thuật trồng

a) Chuẩn bị đất

- pH 6,5 – 7, đất ráo, thoát nước tốt, tơi xốp
- Bón lót: 25 – 30 tấn phân chuồng, 300kg vôi bột cho 1 ha. Lên luống cao 35–40cm, rộng 70 – 80cm hố đào kích thước 20x30cm

b) Thời vụ trồng

Trồng vào tháng 8 là tốt nhất (miền Bắc) sau mùa mưa(miền Nam)

c) Chăm sóc

- Sau khi trồng tưới đều một ngày một lần, hàng tháng xới vun luống, 15 ngày tưới nước phân 1 lần, vào mùa rét tủ gốc bằng rơm rạ hoặc cá khô
- Nhân giống bằng cách tách chồi từ cây mẹ
- Cây hay bị thối nhũn gốc hoa khi đó phun Boocđô hay Basudin 2 ‰ phun 3 – 4 lần 3 ngày/lần.

Bài 28

Kỹ thuật trồng cây cảnh trong chậu

I. Kỹ thuật trồng

1. Chuẩn bị đất cho vào chậu:

- Đất trồng là đất thịt nhẹ hoặc trung bình, đất bùn ao là tốt nhất, phơi khô, đập nhỏ kích thước viên đất 0,5 – 1cm, tránh đập mịn
- Trộn đất với phân ủ hoai và NPK theo tư lệ: 7 phần đất + 2 phần phân + 1 phần tro, trấu và NPK.
- Dùng nhiều supe lân và kali, ít đạm, cho thêm một ít vôi bột, lót đáy chậu một lớp sỏi hoặc đá vụn để dễ thoát nước

2. Chuẩn bị chậu để trồng

Chọn chậu phù hợp với cây, ý tưởng, phù hợp với tính thẩm mỹ nên chọn chậu sâu rộng, hình chữ nhật, ô van...

3. Trồng cây vào chậu

- Cho hỗn hợp đất đã chuẩn bị vào chậu khoảng 1/3 chậu
- Đặt cây vào chậu sao cho cổ rễ bằng mặt chậu

- Giữ cây theo đúng vị trí định sẵn, rồi lấp đất cho đầy đến cổ rễ, không lấp kín cổ rễ, tưới nước đều toàn chậu
- Đặt cây nơi khô ráo, thoáng, mát, tránh ánh sáng bức xạ trực tiếp sau 1 – 2 tuần thì đặt vào nơi định để lâu dài để làm cảnh. Khi mới trồng rễ chưa bén nên tưới một ngày 2 lần.

II. Chăm sóc cây cảnh trong chậu

1. Tưới nước cho cây cảnh

- Căn cứ vào kích thước của chậu, chậu càng nhỏ thì tưới càng nhiều lần để giữ ẩm cho cây
- Yêu cầu của cây: cây mọng nước cần ít nước, cây thủ sinh cần nhiều nước, cây khác có nhu cầu khác
- Mục đích của người trồng: Hãm cây tưới ít
- Nước tưới phải là nước sạch, không bị nhiễm bẩn, không có mầm bệnh.
- Nước tưới mỗi ngày 2 lần vào sáng và chiều tối, tưới đều cả diện tích gốc, không để lại váng sau khi tưới.

2. Bón phân cho cây cảnh

Khi bón phân cần chú ý liều lượng và vào thời điểm sinh trưởng nào của cây, thường chỉ bón cho cây trồng lâu trong chậu, từng loại phân cần chú ý nhưng thường là loại dễ tan, dễ sử dụng.

- Phân đạm mỗi kg đất không quá 1g đạm nguyên chất
- Phân lân mỗi kg đất không quá 2,4g nguyên chất
- Phân Kali mỗi kg đất không quá 0,5g nguyên chất
- Phân NPK thường dung tư lệ 1 : 3 : 1, kèm phân vi lượng

3. Thay chậu và đất cho cây cảnh

- Dọn các phần phụ hiện đang trồng trên chậu đang trồng
- Đặt chậu nằm nghiêng, dùng dầm xới đất ở sát thành chậu sao cho không gây ảnh hưởng tới bộ rễ của cây
- Chuẩn bị chậu mới, bỏ sỏi, đá đất chiếm 1/3 độ sâu của chậu
- Chuyển cây từ chậu cũ ra ngoài một cách nhẹ nhàng, không làm ảnh hưởng tới cây, tia các rễ bị dập nát, sâu
- Đặt cây vào chậu mới theo kiểu dáng và vị trí mong muốn, phí kín bộ rễ, dùng tay nén nhẹ đất xung quanh gốc
- Tưới nước cho cây bằng vòi phun có hạt nhỏ, tưới đều cả trên cây và trên đất, tưới thường xuyên trong 20 – 45 ngày
- Đặt cây nơi thoáng mát, khô ráo, tránh ánh sáng trực tiếp . Thời gian thay đất là khoảng 1 – 2 năm

4. Phòng trừ sâu, bệnh

Cây cảnh thường ít bị sâu, bệnh vì được chăm sóc tư mi, nhưng khi bị sâu bệnh tiến hành dùng tay tiêu diệt, dùng các chế phẩm sinh học diệt trừ sâu bệnh không ảnh hưởng tới con người.

Bài 29

Một số kĩ thuật cơ bản tạo dáng, thế cây cảnh

I. Kĩ thuật tạo cây cảnh lùn

1. Hạn chế sinh trưởng của cây bằng chất ức chế sinh trưởng

- Sử dụng chất ức chế sinh trưởng trên toàn bộ các bộ phận của cây như thân lá, rễ làm cho cây nhỏ lại nhưng vẫn đảm bảo cân đối giữa các bộ phận
- Một số chất ức chế sinh trưởng thường dùng: CCC (Chlorochorin chlorid), M.H (malein hidrajit), TIBA (axit 1,3,5 trijodbenjoic), ...

2. Hạn chế sinh trưởng của cây bằng biện pháp bón phân và tưới nước

Bón phân tưới nước có thể hạn chế sinh trưởng.

Đối với cây trong chậu bón phân nhiều lần, mỗi lần bón một ít, bón nhiều lân và phân hữu cơ, kèm với vôi

3. Kìm hãm sự sinh trưởng của cây bằng biện pháp cắt tỉa cành, lá và rễ

a) Cắt tỉa cành và lá

Cắt tỉa cành lá hạn chế sinh trưởng của cây, việc cắt tỉa còn phụ thuộc vào cách tạo dáng thế, vị trí cành.

Thường cắt tỉa cành mọc không đúng vị trí, cành sinh trưởng mạnh (cắt 1/3 đến 1/2 cành), cắt cành lá rậm rạp, bị sâu bệnh, lá già.

b) Cắt tỉa rễ cây cảnh

Cắt rễ hạn chế sinh trưởng của cây, thường cắt rễ hàng năm, cắt 1/3 chiều dài rễ cọc, cắt rễ chùm xung quanh.

II. Kĩ thuật quấn dây kẽm tạo dáng cho cây cảnh

Yêu cầu người chơi phải tỉ mỉ, kiên trì, có óc thẩm mỹ. Kĩ thuật này nhằm tạo dáng, thế cho cây nhưng cũng đảm bảo cân đối trên các bộ phận của cây

- Khi quấn dây không quá lỏng, không quá chặt, quấn từ gốc ra cành, từ dưới lên trên
- Tùy loại cây mà tiến hành quấn dây vào thời điểm cụ thể
- Tránh quấn dây khi cây non, mới thay chậu, thay đất
- Quấn dây vào lúc trời râm mát, khi vừa tưới nước, khi trời mưa, trời hạn lâu ngày
- Chọn kích thước dây phù hợp với cách uốn cây: dây đường kính 5mm, 3mm, 1,5mm, 1mm.

III. Kĩ thuật lão hoá cho cây cảnh

1. Kĩ thuật lột vỏ

Tạo các u, sần sùi trên thân cây nhờ khả năng tái sinh của cây

- Tiến hành ở lớp vỏ vào thời kì phân thượng tầng đang hoạt động, không tiến hành khi cây ở trạng thái nghỉ hoặc chậm phát triển. Thường tiến hành vào mùa xuân (tháng 3 – 4) hoặc mùa thu (tháng 8 – 9).

- Chú ý đến vị trí lột vỏ vì nó tạo vẻ đẹp cho cây, có khả năng tái sinh hay không, nếu không dễ dẫn đến cây bị suy kiệt và có thể chết.

2. Kĩ thuật tạo sẹo trên cây cảnh

Cắt bỏ những phần không cần trên cây để tạo các sẹo có những hình dáng trông đẹp mắt, lạ lùng theo ý tưởng của người chơi

3. Kỹ thuật tạo hang hốc trên thân, cành cây cảnh

Kỹ thuật này nhằm làm chết lớp vỏ theo ý muốn và mất 1 phần gỗ của cây để tạo các hang hốc, tạo dáng cổ thụ cho cây

Bài 30

Thực hành: Trồng hoa

I. Chuẩn bị:

- Dụng cụ làm đất: cuốc, cào, bay xới
- Bình tưới có gương sen, một số cọc tre dài 50cm
- Tấm lưới nilông phản quang để che nắng
- Phân hữu cơ đã ủ hoai, supe lân, vôi bột
- Các cây giống: hoa đồng tiền, hoa cúc, hoa hồng.

II. Thực hành:

* Bước 1. Làm đất, bón phân lót.

- Cuốc và đập nhỏ đất. Rải phân chuồng đã ủ hoai cùng với phân lân và vôi bột
- Dùng cuốc trộn đều đất với phân

* Bước 2. Lên luống, bỏ hốc trồng.

- Dùng cuốc, cào để lên luống. Luống rộng 1 – 1,2m; cao 25 – 30cm. Rãnh giữa hai luống rộng 40cm, san phẳng luống
- Dùng cuốc bỏ hốc trồng khoảng cách giữa các hốc là 30 - 40cm hoặc 40 – 50cm

* Bước 3. Trồng và t-í nước.

- Đặt cây thẳng đứng, dùng dầm xới gạt đất vào gốc cây, nén chặt đất quanh gốc
- Tưới nước bằng thùng tưới có gương sen, dùng nước sạch đảm bảo không bị nhiễm bẩn, không chứa mầm bệnh

* Bước 4. Làm mái che

- Dùng cọc tre đóng chặt ở 4 góc luống và xung quanh. Buộc dây vào 4 góc tấm lưới, kéo căng và buộc vào cọc tre quanh luống sao cho mái không chạm vào ngọn cây, dễ dàng tháo ra vào buổi chiều mát. Che nắng đến khi cây hồi sức (cây bén)
- Tùy điều kiện có thể làm mái che rộng cho vài ba luống, mái cao và dốc về 2 phía để tránh đọng nước khi trời mưa

Bài 31

Thực hành: Uốn cây bằng dây kẽm để tạo dáng cây cảnh

I. Chuẩn bị:

- Chọn cây thân gỗ.
- Dây nhôm hoặc dây kẽm cỡ 2 – 3mm và một số dây cỡ nhỏ 1mm. Số lượng tùy thuộc số cành định uốn, cành to hay nhỏ
- Kìm sắt, kéo cắt cành, kéo nhỏ tỉa lá

II. Thực hành:

* Bước 1. Phác họa dáng cây sẽ uốn.

- Vẽ dáng cây sẽ tiến hành uốn lên trên giấy rồi quan sát cây uốn chọn cành để tiến hành uốn theo ý tưởng
- Dùng kéo cắt cành để tỉa bớt những cành còn lại cho gọn và không vướng khi quấn dây kẽm
- Dùng kéo nhỏ tỉa bớt lá trên cây cho thoáng

* Bước 2. Quấn dây kẽm

- Quấn dây kẽm lên từng cành. Cành to dùng dây cơ lớn, nhánh nhỏ dùng dây cơ nhỏ. Đo chiều dài cành định quấn từ gốc lên ngọn. Dùng kìm sắt cắt dây kẽm có chiều dài gấp 3 lần chiều dài cành định quấn
- Quấn dây kẽm bắt đầu từ gốc cành lên đến ngọn. Khi quấn dây cần lưu ý:
 - + Quấn dây kẽm vừa chặt vào cành
 - + Các vòng dây quấn cách nhau vừa phải, có độ xiên $40 - 45^{\circ}$. Nếu quấn quá gần ảnh hưởng đến khả năng giữ cành và sinh trưởng của cây, nếu quấn quá xa thì dây quấn yếu.
 - + Luôn quấn dây quanh chỗ chẻ ba của cành với thân

* Bước 3. Uốn cành.

- Sau khi quấn dây kẽm xong, bắt đầu uốn cành. Làm từ từ, chậm rãi, dùng 2 ngón tay cái làm điểm tựa để uốn cành
- Sau khi uốn cong phải giữ được cành ở vị trí mong muốn, nếu bị bật trở lại do dây kẽm quá nhỏ, cần phải quấn lại bằng dây khác cho phù hợp, nếu cành bị sây xước là quấn quá chặt cũng phải quấn lại
- Cuối cùng quan sát lại cây đã uốn nếu chỗ nào chưa hợp lý thì tiến hành uốn lại.